Bilhåvning – en intressant fångstmetod för skalbaggar och andra insekter

WILLY KRONBLAD och STIG LUNDBERG

Kronblad, W. & Lundberg, S.: Bilhåvning – en intressant fångstmetod för skalbaggar och andra insekter. [Car-catching an interesting method for collecting beetles and other insects.] – Ent. Tidskr. 99:115–118 (1978). Lund, Sweden, 1 December 1978. ISSN 0013-886x.

The authors have used car-catching for collecting beetles and have got a great number of interesting species e.g. *Baeocrara japonica*, *Stilicus angustatus*, *Borboropora kraatzi*, several rare *Atheta*-species, and *Colydium elongatum*. Many species are new to various provinces.

W. Kronblad, Skogsvägen 10, Ekenässjön, S-574 00 Vetlanda, Sweden.
S. Lundberg, Skeppsbrogatan 9, S-951 35 Luleå, Sweden.

Bland de fångstmetoder, sim beskrivs i Freude, Harde & Lohse (1965) hör "Autokätcherfänge" dvs bilhåvning till de intressantare, en metod som oss veterligen inte tidigare prövats i större skala i Sverige. Den ene av oss (Kronblad) konstruerade 1976 en monteringsbar håv och denna har nu prövats under 1976 och 1977 i Småland, Blekinge och på Öland samt under 1977 också i Nottbotten och Pite lappmark (Lundberg).

Trots att bl a ogynnsam väderlek främst sommaren 1977 medfört viss begränsning av fångsten har resultatet blivit så intressant att vi ansett det vara värdefullt att berätta litet om metoden, detta för att locka fler samlare att pröva den.

Vi har endast bearbetat skalbaggsmaterialet och tar här upp en del bättre skalbaggsfynd, men helt klart är att fångstmetoden samtidigt ger stort material av andra insekter såsom steklar, myggor, flugor och skinnbaggar.

Bilhåvningsmetoden

Stommen, som fästes på takräcket till bilen, består av aluminiumrör, som lätt kan skruvas isär och monteras ned respektive upp på några minuter (Fig. 1). Dimensionen på öppningen är 140×80 cm och på den rektangulära stommen sitter an 3 m läng tygstrut av genomsläpplig polyester (typ gardintyg), som har en masktäthet på 0,2 mm (Fig. 2). Struten är hopknuten baktill och kan liksom ett såll öppnas och innehållet tömmas ut.

Vid lämplig väderlek (bäst för skalbaggar torde vara 13–14° och vindstilla), kör man på vägar inom områden, som man vill undersöka, i en fart av upp till 30–50 km/tim. Svärmande insekter hamnar i struten och efter någon eller ett par km, beroende på hur begränsat område man vill undersöka, kan man stanna och tömma struten. Då djuren i stor utsträckning är mycket flygga kan vi rekommendera att innehållet skakas ut i exempelvis en slaghåv och osorterat föres över i en burk med ättiketer. Man kan också använda exhaustor och suga upp djuren, men riskerar då att förlora en hel del.

Materialet från olika områden bör hållas isär så att eventuellt intressanta fynd kan lokaliseras någotsånär för att underlätta senare försök att återfinna fler exemplar. Lämpligen med hjälp av tandläkarlupp kan materialet sedan sorteras hemma och exempelvis skalbaggarna plockas fram ur det i vissa fall mycket riliga fångstmaterialet av insekter. Som exempel kan nämnas att inte mindre än ca 200 skalbaggsarter erhölls den 11 juni 1977 mellan ca kl 16.30 och 20.30 på 5 mils sträcka i Hornsö-trakten i Sm.

Det finmaskiga tyget gör att även de minsta djuren fångas och många av de intressantare fynden hittills utgöres av just ptiliider. Större djur upp till trollsländor, fjärilar, långhorningar o d har också hamnat i håven, men särskilt om man kör med högre fart är risken stor att dessa

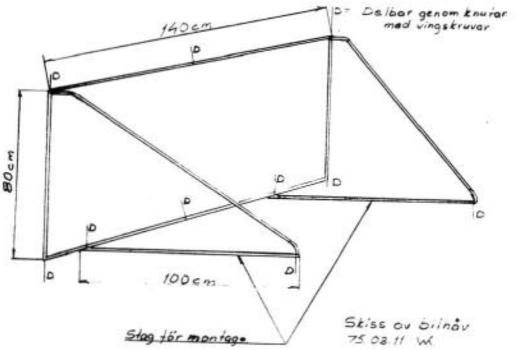

Fig. 1. Stomme till bilhåv i aluminium. Håvramen är gjord av fyrkantsprofil (25 × 25 × 2 mm) och stagen av rör (diam 25 mm).

The frame of the car-catching equipment. The front rectangular frame is made of aluminium section (25 × 25 × 2 mm) and the stays of aluminium tube (diam 25 mm).

skadas. Bland skalbaggarna dominerar i övrigt kortvingar, barkborrar och jordlöpare givetvis i olika grad beroende på årstiden, tidpunkt på dagen, lokal m m. Vi gör här inget försök att redovisa allt vi fått utan tar endast med en del av de intressantare fynden.

Trots att det rör sig om relativt väl undersökta landskap har dock inte mindre än över 20 arter erhållits som "nya" för Sm, 6 för Bl, 4 för Öl, 11 för Nb och 40-tal för P. Lpm. I huvudsak har hittills eftermiddags- och kvällshåvning företagits, men enligt vår uppfattning torde kanske de intressantaste fynden vara att vänta vid natthåvning vid lämplig väderlek, en tidpunkt då slaghåvning ofta omöjliggöres av fukt på vegetationen, som bl a lockar upp sniglar, som kletar ihop slaghåvningmaterialet.

Anmärkningsvärda fynd

* markerar att arten tidigare ej rapporterats från respektive landskap.

Liodidae

Denna familj insamlas ofta just genom slaghåvning, varför det är naturligt att flera arter erhållits vid bilhåvningen. Bland de intressantare kan nämnas följande fynd.

Triarthron maerkeli Schm., som möjligen utvecklas i rottryffel och som i Tyskland främst erhållits vid bilhåvning, har tagits i 4 ex. varav 3 i Sm (Hornsö 14.7.76, Näsby 14.8.76 och 10.7.77) och 1 i Bl* (Sjöarp 17.7.76). – *Hydnobius perrisi* Frm. har erhållits både i Nb* (Niemisel 25.8.77) och i P. Lpm* (Revio 1.9.77). – *Liodes hybrida* Er., som tidigare endast är känd från Nrk, Gstr. och Upl, har erhållits vid Hornsö, Sm* den 15.7.76 och 15.7.77. – *L. puncticollis* Th. 1 ex. 9.8.77 i Nb, Hertsön utanför Luleå.

Ptiliidae

I vissa fall har mycket stort material erhållits främst av *Acrotrichis*-arter. Många intressanta andra arter har också tagits och metoden är uppenbarligen mycket ändvändbar för att ta reda på vilka ptiliider, som finns i ett område.

Ptiliolum croaticum Matth. 3 ex. 9.8.77 på Hertsön, Luleå. – *P. marginatum* Aubé (*lederi* Flach) är tidigare endast tagen i Sk, men erhölls nu i 1 ex. 7.8.76 vid Halltorp–V. Sörby, Öl.* – *Pteryx splendens* A. Str., som tidigare endast rapporterats fårn Öl, Halltorp (Lundberg 1972a), har påträffats i 3 ex. i Sm*, varav 2 ex. 21.7.76 vid Norra Kvill och 1 ex. 8.8.76 vid Hornsö. – *Baeocrara japonica* Matth., en japansk art, som nyligen tagits med bilhåv i Finland (Rutanen & Muona 1977), har av T. Palm tagits i stort antal hösten 1977 i Uppsala i lövkomposthögar. Den 9.8.77 erhölls 1 ex. i bilhåven på Hertsön utanför Luleå, Nb* och såll i lämplig lövkomposthög ca 1 mil därifrån gav direkt flera ex., vilket visar hur resultatet från bilhåvningen kan utnyttjas. – *Ptinella microscopica* Gillm., som tidigare är rapporterad från Nb, Dlr, Jmt, Ög och Upl i enstaka ex., erhölls i 1 ex. 8.8.76 vid Hornsö–Allgunnen, Sm*. – *P. denticollis* Frm. 1 ex. 9.8.77 på Hertsön, Luleå, Nb*. Arten är i övrigt endast tagen i Lu Lpm, G. Sandön och Upl.

Staphylinidae

Många intressanta fynd har gjorts, vilket i och för sig är naturligt. Uppenbart är att för vissa arter bilhåvningen torde vara bästa metoden för insamling. Vissa *Atheta*-arter, som tidigare endast tagits i enstaka exemplar, har nu således tagits i stort antal.

Phyllodrepa sahlbergi Luze, som anses som en stor raritet har erhållits i 15-tal ex. vid Luleå

Fig. 2. Bilhåven.
The car-cathing equipment.

och Piteå i Nb. – *Ph. clavigera* Luze har erhållits i flera ex. bl a vid Piteå, Nb och i P Lpm*. – *Thinobius pusillimus* Heer, som hittills i Sverige endast är påträffad i ett grustag vid Persön ca 2 mil O Luleå, erhölls 9.8.77 i 1 ex. på Hertsön. – *Trogophloeus subtilicornis* Roub. 1 ex. 14.6.77 vid Åkroken, P Lpmß. – *Mycetoporus maerkeli* Kr. 1 ex. vid Valsjärv, Nb* 3.7.77. – *Stilicus angustatus* Fourc. 1 ex. 5.7.77 på Hertsön. – *Borboropora kraatzi* Fuss, som tidigare endast är känd i 4 ex. från G. Sandön (Lundberg 1972b) och Gotland (förutom Janssons fynd 1926 även 1 ex. vid Stånga, leg B. Ehnström och Mästermyr, leg G. Gillerfors in litt.) erhölls i 2 ex. 7.8.76 i Greby-området på Öl*. Arten torde gå att återfinna i aktuellt område bl a i anslutning till kadaver. – *Atheta scotica* Ellim 1 ex. 11.6.77 vid Hornsö, Sm*. – *A. delicatula* Sharp. 1 ex. vid Åkroken, P Lpm*. – *A. rudiventris* Epp. 1 ex. 3.7.77 vid Valsjärv, Nb. – *A. hybrida* Sharp. 1 ex., 4:e svenska 17.7.76 vid Sjöarp, Bl*. – *A. mortuorum* Th., som togs redan av Thomson i Sk och nyligen återfunnits i Upl (Lundberg 1975) och i Sdm (Anderberg 1975), har erhållits i 30-tal ex. i Bl*, Sm* och på Öl*, spridda i prover under juli och augusti både 1976 och 1977. – *A. subglabra* Sharp., som också ansetts vara en stor raritet, har påträffats i 30-tal ex. i flertalet prover från Bl*, Sm, Öl och även så långt norrut som i Nb* (Klöverträsk 6.7.77). – *A. parens* M. & Rey anmäldes som ny för Norden så sent som 1972 från G. Sandön (Lundberg 1972b) och verkar nu ha invaderat södra Sverige senaste åren då flera fynd föreligger från Sk, Hall och Gotl. I bilhåvningsmaterialet har arten funnits med i flera prover från Bl*, Sm* och Öl* i totalt 30-tal ex. både 1976 och 1977.

Övriga familjer

Trichonyx sulcicollis Reich. 1 ex. 17.7.76 vid Sjöarp, Bl*. – *Colydium elongatum* F., som en-

dast tagits i enstaka ex. de senaste decennierna bl a i Ög, erhölls i 1 ex. 11.6.77 I Hornsö-trakten. – *Xyletinus planicollis* Lohse (*suecicus* Lundberg), som tidigare endast tagits på Haparanda Sandskär, Nb, i Upl och Sdm, erhölls i 1 ex. 3.8.77 vid Högsböle, Piteå.

Litteratur

Anderberg, A. 1975. Några skalbaggsfynd. – Ent. Tidskr. 96:65.

Freude, Harde & Lohse. 1965. Die Käfer Mitteleuropas, band 1:109.

Lundberg, S. 1972a. Catalogus Insectorum Sueciae. XVI. Coleoptera (1960). Additamenta IV. – Ent. Tidskr. 93:169–182.

– 1972b. Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 13. – Ent. Tidskr. 93:42–56.

– 1975. Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar. 15. – Ent. Tidskr. 96:8–13.

Rutanen, I. & Muona, J. 1977. Baeocrara japonica found in North Europe (Coleoptera, Ptiliidae). – Not. Ent. 57:95–96.

Upprop

Getingbon, med uppgift om lokal, datum etc. mottages tacksamt för utställningsändamål. Det gäller i första hand botyper av *Vespa vulgaris* exempelvis klotformiga fritt hängande bon, de vanligtvis mycket stora bon som fogas intill takstommar, bjälklager el. likn. samt intakta jordgetingbon.

Berndt Ödarp
Naturhistoriska riksmuseet, Sektionen för entomologi, S-104 05 Stockholm 08/15 02 40 ankn. 286

Upprop till Coleopterologer

För komplettering av Catalogus Insectorum Sueciae XVI Coleoptera 1960 med tillägg mottages säkra uppgifter om nya landskapsfynd.

Jägmästare Stig Lundberg
Skeppsbrogatan 9, 951 35 Luleå